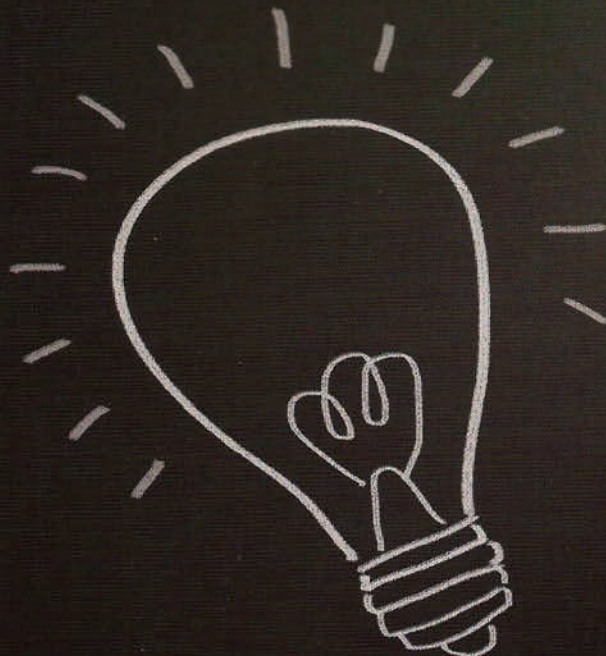

Welke behoeften hebben kinderen met een voorsprong in hun ontwikkeling en wat kun je als pm'er voor hen betekenen? 'Kijken, kijken en nog eens kijken is het belangrijkste', adviseert Mirjam Veldhoven. 'Zorg daarnaast dat je kennis hebt. Wie meer weet over deze kinderen, ziet meer en kan sensitiever reageren.'

TEKST ALIE DIJKSLAG FOTO ISTOCKPHOTO

INSPELEN OP ontwikkelingsvoor

Waarom herken je jonge kinderen met een ontwikkelingsvoorsprong?

'Zelfs bij baby's zijn al signalen te herkennen, zoals heel alert kijken, snel oogcontact maken, snel met omhoog kijken, lachen, kruipen. Soms kunnen ze opeens staan omdat ze in hun hoofd hebben geoefend. Vaak zijn ze ook snel met praten, of wachten juist lang en maken dan meteen zinnen met drie woorden. In de peuterfase zie je dat deze kinderen moeilijke woorden in de juiste context gebruiken. Ze zijn leergierig, kunnen goed verbanden leggen en hebben andere hogere denkvaardigheden zoals analyseren, evalueren en iets nieuws creëren. Ze willen ontdekken en zijn snel op speelgoed uitgekoken.'

Komt de ontwikkelingsvoorsprong ook op andere gebieden tot uiting?

'Ze zijn vaak kritisch, hebben een sterk rechtvaardigheidsgevoel, denken na over normen en waarden en willen dat regels worden nageleefd. Het zijn de "klikspanen" in de groep. Wat deze kinderen kenmerkt, is de hoeveelheid en de kwaliteit van de hersenverbindingen. Dat uit zich ook fysiek en zintuiglijk, doordat ze letterlijk gevoelig zijn voor prikkels. Ze kunnen bijvoorbeeld slecht tegen geluid of licht, harde stukjes in het eten, bepaalde stoffen in kleding. Sommige kinderen kunnen snel een bepaalde sfeer oppikken, wijzen bepaalde mensen af en hebben voor anderen voorkeur - vaak rustige pm'ers die hen serieus benaderen en ook begrenzen. Dat laatste is nodig. Deze kinderen stellen net als andere peuters waarom-vragen. Het verschil is dat ze het antwoord echt willen weten en doorvragen. Soms willen ze meer weten dan ze emotioneel kunnen hanteren. Een kind dat maar doorvraagt over wat er gebeurt na de dood moet je begrenzen.'

sprong

Prikkelgevoeligheid is ook een kenmerk van autisme.

Is dat niet verwarrend?

'Ja, aan de overlap van kenmerken besteed ik veel aandacht tijdens trainingen, omdat het belangrijk is dat kinderen zo vroeg mogelijk de juiste begeleiding krijgen. Gevoeligheid voor geluid

'Hoe eerder je een ontwikkelingsvoorsprong herkent, hoe beter. Zorg dat er wat te ontdekken en te experimenteren valt'

en geen oogcontact maken zijn twee kenmerken die zowel voorkomen bij autistische kinderen als bij kinderen met een ontwikkelingsvoorsprong. Alleen de bron is anders en kinderen met een ontwikkelingsvoorsprong kun je makkelijker leren om met hun

TIPS VOOR LEZEN EN SPELEN

Kinderen met een ontwikkelingsvoorsprong zijn leergierig en dol op wat moeilijker spelateriaal. Duiken ze in een boek, dan zien en begrijpen ze meer dan hun leeftijdgenootjes. Zo help je hen met boeken en spelletjes.

- Memory, halli galli, mikado, domino en kwartetspel zijn geschikt om de executieve functies (plannen, ordenen, werkgeheugen, volgehouden aandacht, emotieregulatie, taakinitiatie) te ontwikkelen. Kinderen met een ontwikkelingsvoorsprong oefenen die functies weinig omdat ze dingen al snel snappen. Op oudere leeftijd krijgen ze daar soms last van, omdat ze dan in situaties komen waarin ze deze functies wél moeten gebruiken.
- Het leer-werk-doeboek Breinsleutels – Het jonge kind en het boek De jonge wetenschapper (beide uitgegeven door de CED-Groep) zijn geschreven voor pm'ers en leerkrachten. Je leert veel over wat zich in het brein van jonge kinderen afspeelt en doet eindeloos veel ideeën op over spelletjes die een beroep doen op de executieve functies en op de hogere denkvaardigheden.
- Een kind dat graag wordt uitgedaagd, verbanden kan leggen en oog heeft voor details doe je vast een plezier met De gele ballon (uitgeverij Lemniscaat). Een prachtig prentenboek zonder woorden waarin het kind 'op wereldreis' gaat en een spannende zoekopdracht meekrijgt.
- Kinderen die worden geremd door perfectionisme zullen zich herkennen in De stip (Lemniscaat). De titel slaat op de tekening van een meisje dat kleurpotloden onaangeroerd laat omdat ze 'niet kan tekenen' en wordt aangemoedigd om dan maar een stip te zetten met haar naam eronder – het begin van prachtige 'stippentekeningen' die het meisje over de creatieve streep trekken.
- Bij sommige kinderen met een ontwikkelingsvoorsprong is er behoefte om grip te krijgen op emoties, omdat ze meer dan andere kinderen nadenken over gevoelens en sociale situaties. De kleur van emoties (Clavis) is een prachtig pop-upboek met korte teksten die zich er uitstekend voor lenen om met kinderen over gevoelens te praten.
- Kinderen die graag gesprekken voeren over dingen die zij interessant vinden, komen aan hun trekken tijdens een (groeps)moment waarin je filosofeert met kinderen. Gebruik daarvoor bijvoorbeeld Recht is niet krom. Het Linda. tegenstellingenboek voor kleine en grote mensen (Linda. boeken).

gevoeligheid om te gaan. Deze kinderen snappen dat oogcontact omgang uitlokt en gebruiken dat om oogcontact te vermijden met iemand die ze niet leuk vinden. Met kinderen die overstuurd raken van veel geluid kun je afspreken dat ze na drukte en lawaai even iets voor zichzelf gaan doen op een rustig plekje.'

Snel op speelgoed uitgekeken raken, dat zie je ook bij AD(H)D.

'Dan wordt gezegd "dit kind heeft problemen met concentratie, het kan niet focussen" terwijl het werkelijke probleem is dat het speelgoed voor een heel leergierig kind te weinig interessant is. Het is niet eenvoudig om het onderscheid te zien. Praat erover met ouders, vraag met welk speelgoed een kind wel langer speelt. Als jullie samen besluiten dat testen zinvol is, kies dan een psycholoog die ervaring heeft met hoogbegaafdheid, want ook gedragsdeskundigen herkennen een ontwikkelingsvoorsprong niet altijd en stellen dan een foutieve diagnose.'

Bij ontwikkelingsvoorsprong denk je aan slimme kinderen die alles beter kunnen, maar je noemt ook kwetsbare persoonskenmerken zoals faalangst.

'Ja, voor een deel van de kinderen hoort daar ook perfectionisme

en faalangst bij. Dat wordt vaak niet onderkend. Als je ziet dat een kind blokkeert bij een leuke uitdagende activiteit, terwijl jij juist van hem verwachtte dat hij enthousiast aan de slag zou gaan, kijk dan eens goed wat er aan de hand is. Deze kinderen leggen de lat hoog voor zichzelf. Ze maken in hun hoofd een

'De belangrijkste vaardigheid is sensitieve responsiviteit'

voorstelling van hoe een knutselwerkje eruit zou moeten zien, stellen vast dat ze daaraan nooit kunnen voldoen en beginnen er maar niet aan. Zo'n kind draait eromheen en zegt "ik hou er niet van". Ze willen alleen dingen doen die ze kunnen, ontwijken wat ze nog niet weten. Tegelijkertijd zijn ze gemotiveerd om te onderzoeken, willen ze uitgedaagd worden. Die twee eigenschappen bijten elkaar. Als ik dit vertel tijdens trainingen zie ik ouders opveren. Juist die voorbeelden herkennen ze.'

Hoe kun je de kinderen helpen in hun specifieke behoeften?

'Kijk heel goed naar hun gedrag. Houd het kindvolgsysteem in de gaten en praat met ouders zodat je een goed beeld krijgt. Hoe eerder je een ontwikkelingsvoorsprong herkent, hoe beter. Zorg dat er wat te ontdekken en te experimenteren valt. Leg deze baby's liefst zo min mogelijk in de box of in de wipstoel; deze kinderen willen eropuit, ontdekken. Zorg voor spannend speelgoed. Liever stapelbekers dan een babygym. Verstop speelgoed eens een tijdje, wissel het af. Hou peuters niet te klein, laat ze helpen, "echte" dingen doen. Heb je collega's van de bso, leen dan eens wat speelgoed zoals Kapla of een moeilijker puzzel. Probeer kinderen ook te laten spelen met ontwikkelingsgelijken. Kies voor uitdagend open spel materiaal zoals grote dozen om mee te bouwen, prentenboeken met een boodschap. Liever echte instrumentjes dan voorspelbare speeltjes met geluid.'

Je vertelt dat deze kinderen kunnen blokkeren.

Wat kun je dan het beste doen?

'Stel jezelf de vraag waarom een kind bijvoorbeeld stil en teruggetrokken is. Als het kind blokkeert tijdens een opdracht, neem dan tijd om het een duwtje te geven. Stel vragen zoals "hoe gaat het straks worden?", "wat had je verwacht?". Is het kind perfectionistisch, vertel dan dat fouten maken niet erg is, maak zelf eens een fout en laat zien dat je fouten kunt oplossen. Alleen al doordat je zorgvuldig kijkt naar een kind, ga je anders met hem om. Het draait om je interactievaardigheden, vooral om sensitieve responsiviteit.' <

MIRJAM VELDHOVEN IS EIGENAAR VAN ADVIESBUREAU CLEVERBEE EN GEEFT TRAININGEN OVER ONTWIKKELINGSVOORSPRONG AAN PEDAGOGISCH MEDEWERKERS EN GASTOUDERS.